

Uspešna drugačna izvedba nacionalnega projekta na Osnovni šoli Toma Brejca

Successful Novel Implementation of a National Project at Tomo Brejc Elementary School

Vesna Janežič

UDK 027.8:028.5

Izvleček

V šolskem letu 2021/2022 je Osnovna šola Toma Brejca že 16. leto sodelovala v nacionalnem projektu za spodbujanje branja z naslovom Rastem s knjigo, ki je namenjen sedmošolcem. Knjiga, ki je bila izbrana v omenjenem šolskem letu, je delo avtorja Vinka Möderndorferja z naslovom Jaz sem Andrej. Ker izbira knjige ni zadovoljila učiteljc slovenskega jezika, smo poleg nje obravnavali še knjigo Kako dolg je čas avtorja Mateta Dolenca. Z učenci smo imeli dveurni pouk v šolski knjižnici, v času katerega smo se spoznali z literarnima deloma in izvedli nekaj likovnih delavnic. V skladu s temo knjig smo k sodelovanju povabili tudi babice in dedke otrok, ki so z veseljem sodelovali. Rezultat je bil odlično izpeljan projekt, učenci so knjigi dobro sprejeli ter uspešno sodelovali.

Ključne besede:

Rastem s knjigo, medgeneracijski pristop, knjiga, spodbujanje branja, šolska knjižnica

Keywords:

Rastem s knjigo, Growing Up with a Book, intergenerational approach, book, reading promotion, school library

Abstract

In the year 2021/2022, for the 16th year in a row, Tomo Brejc Elementary School has taken part in the national reading promotion project called "Growing Up with a Book" ("Rastem s knjigo"), which is intended for 7th graders. The book that was chosen for this school year is the work of Vinko Möderndorfer entitled Jaz sem Andrej [I Am Andrej]. Because Slovene language teachers were not satisfied with the choice of book, we also discussed book Kako dolg je čas [How Long Can Time Take] by Mate Dolenc. We spent two lessons with the pupils in the school library, during which we got to know the two literary works and carried out art workshops. In keeping with the topic of books, we asked the children's grandmothers and grandfathers to join us, which they gladly accepted. The result was a well-implemented project; the pupils received the books well and collaborated successfully.

UVOD

Osnovna šola Toma Brejca že 16. leto sodeluje v nacionalnem projektu za spodbujanje branja z naslovom Rastem s knjigo, ki je namenjen sedmošolcem. Javna agencija za knjigo ga pripravlja v sodelovanju z Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvom za kulturo, Pionirsko - centrom za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana (MKL), Zavodom RS za šolstvo, Združenjem splošnih knjižnic, Sekcijo šolskih knjižnic pri ZBDS in Društvom slovenskih pisateljev.

Cilji nacionalnega projekta so (Javna agencija za knjigo, 2022):

- spodbujati dostopnost kakovostnega in izvirnega slovenskega mladinskega leposlovja,
- promovirati vrhunške domače ustvarjalce leposlovja za mladino,
- spodbujati bralno motivacijo šolarjev in njihov obisk splošnih knjižnic in
- motivirati založnike za večje vključevanje sodobnih slovenskih piscev v založniške programe za mladino ter povečevanje deleža izdanega izvirnega slovenskega mladinskega leposlovja.

V šolskem letu 2021/2022 je bila izbrana darilna knjiga Jaz sem Andrej avtorja Vinka Möderndorferja, ki jo prejmejo vsi sedmošolci. Aktiv učiteljic slovenskega jezika zaradi po njihovem mnenju neprimerne vsebine za to starostno obdobje (prizori spolnosti mladoltnika) ni podprl izbora omenjene knjige,

knjižničarki pa sva v zgodbi prepoznali realno predstavitev življenjskega soočenja mladega osnovnošolca z ločitvijo staršev, selitvijo in prvo ljubeznijo, ki vse težave dokaj uspešno premaguje. V ospredju zgodbe je tudi odnos med babico in vnukom, ki je rdeča nit celotne zgodbe, prav tako je ljubeče predstavljen odnos med mamo in sinom.

Nismo želeli prekiniti dolgoletnega sodelovanja v nacionalnem projektu, zato sva knjižničarki v sodelovanju z vodjo projekta, Tjašo Urankar (JAK), našli naslednjo rešitev: izjemoma so na JAK-u podprli naš predlog, da letos učenci kot darilno knjigo prejmejo lanskoletno izbrano delo Kako dolg je čas (Mate Dolenc), kar ni bila težava, saj so jih na JAK-u imeli dovolj na zalogi. V dvehurnem programu v času pouka (KIZ) so učenci spoznali tudi zgodbo protagonista Andreja, s poudarkom na odlomkih, ki opisujejo medgeneracijske odnose. S predlogom, da v projekt Rastem s knjigo 2021/2022 na opisan način vključimo obe deli (Kako dolg je čas in Jaz sem Andrej), se je strinjala tudi vodja projekta Tjaša Urankar.

PRIPRAVA NA DELO Z UČENCI

Pri načrtovanju dvehurnega pouka za sedmošolce smo posegli po naslednjih nalogah: na temelju izbranih odlomkov iz del Kako dolg je čas (Mate Dolenc), Jaz sem Andrej in Babica za lahko noč (Vinko Möderndorfer) smo učence povabili k ustvarjanju. Pripravili smo pisne podlage za različne naloge: za literarni del smo pripravili liste rumene barve, ki naj bi simbolično ponazarjali sonce, nanje pa smo prilepili trše liste rjave barve, na katere so učenci zapisali besedila. Rjava barva je v našem primeru ponazarjala starost, zrelost v družbi rumene, sončne barve, ki je prisposoba sonca, mladosti, optimizma in navdiha. Na vrhu pripravljene pisne podlage smo prilepili Pavčkovo pesem: *Vsak zase tiho zori, / počasi in z leti, / a kamor greš, vse poti / je treba na novo začeti*. Rumeni list z rjavim osrednjim delom je bil torej navdih učencem za literarno ustvarjanje treh različnih nalog, ki bodo podrobno opisane v nadaljevanju.

Slika 1: Knjige in delovno gradivo, vključeno v projekt

Za likovni del ustvarjanja smo učencem pripravili liste sive barve v obliki raztegnjenega pravokotnika (dimenzije: 40 cm x 15 cm), ki so vabili k ustvarjanju stripa. Na zgornji del lista smo nalepili slovenski pregovor: *Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most.*

Pripravili smo tudi posebno pismo, v katerem smo starše in stare starše s prijaznim nagovorom povabili k sodelovanju. Pismo smo simbolično okrasili z dvema metuljema v barvi mavrice ter v zlati barvi, s čimer smo ponovno poudarili življenjsko pot od mladosti do starosti. Pismo smo vložili v lično ovojnico, ki sta jo prav tako krasila dva papirnata metuljčka.

Predvideli smo, da bodo učenci na pripravljene pisne podlage bolj spoštljivo zapisali svoja razmišljanja, pričakovali smo tudi estetsko lepe izdelke, kar je bil tudi namen priprave ustvarjalnih podlag.

POTEK PROJEKTA

»Cilji in vsebine knjižničnih informacijskih znanj izhajajo iz temeljnih ciljev vzgojno-izobraževalnega dela. Znanja, sposobnosti in spretnosti, ki jih učenec razvije v okviru knjižničnih informacijskih znanj v osnovni šoli za vseživljenjsko učenje, omogočajo in spodbujajo aktivno pridobivanje kakovostnega znanja na različnih področjih, kritično in ustvarjalno razmišljanje, izražanje čustev, misli in zaznav.« (Sušec in Žumer, 2005, str. 5) Zato je vodstvo sedmošolcem, v času pouka, v okviru knjižničnih informacijskih znanj (v nadaljevanju KIZ), za izpeljavo namenilo 2 učni uri. Na naši šoli imamo štiri oddelke sedmošolcev, zato so bila štiri jutra obarvana z omenjenima knjigama in literarnim ter likovnim ustvarjanjem.

V prvi šolski uri smo učencem predstavili projekt Rastem s knjigo, oba avtorja ter si ogledali kratek predstavitveni film o izbrani knjigi Jaz sem Andrej in avtorju Vinku Möderndorferju.

Učenci so prisluhnili odlomkom iz knjige Kako dolg je čas ter odlomkom iz knjige Jaz sem Andrej. Izbrali smo odlomke, ki se navezujejo na medgeneracijske odnose. Ob zaključku ure smo prebrali še Möderndorferjevo pesem Kako babica vzgaja mamó in ata iz pesniške zbirke Babica za lahko noč (2019). Sledil je

pogovor o prebranem, učenci so razmišljali o mladosti in starosti in v sproščenem pogovoru nizali svoja mnenja o prednostih in slabostih obeh življenjskih obdobjih.

V drugi šolski uri so bili učenci povabljeni k literarnemu in likovnemu ustvarjanju z naslednjimi navodili:

1. naloga: Po prebranih odlomkih napiši pesem. Za iztočnico smo izbrali Pavčkovo pesem: *Vsak zase tiho zori, / počasi in z leti, / a kamor greš, vse poti / je treba na novo začeti.*
2. naloga: Spremenite konec zgodbe (Stara in nova boja) ali pa nadaljujte zgodbe, ki ste jim prisluhnili ob poslušanju odlomkov iz knjige Jaz sem Andrej.
3. naloga: Upodobite v obliki stripa odlomek, ki se vas je najbolj dotaknil. Naslov stripa je pregovor: *Mladost je norost, čez jarek skače, kjer je most.*

Zadnja tretjina ure je namenjena predstavitvi razmišljanj. Pri pesmi je poudarek na interpretaciji; slam poezija – je poskus približevanja poezije širšim množicam, mlajšim publikam, skratka tistim, ki klasične poezije morda ne berejo. Je odrsko živo interpretiranje svoje avtorske poezije, pogosto pa vključuje tudi odrski vidik.

Precej učencev se je odločilo za likovno upodobitev v obliki stripa na temo Mladost je norost ... V kratkem času 20-ih minut je nekaterim uspela čudovita upodobitev vseh prebranih odlomkov. Njihovi izdelki so zasijali

Slika 2: Ustvarjanje učencev na temo prebranih zgodb

Znanja, sposobnosti in spretnosti, ki jih učenec razvije v okviru knjižničnih informacijskih znanj v osnovni šoli za vseživljenjsko učenje, omogočajo in spodbujajo aktivno pridobivanje kakovostnega znanja na različnih področjih, kritično razmišljanje, izražanje čustev, misli in zaznav.

Kar četrtnina jih je nagovorila svoje starše ali dedke in babice, da so sodelovali in z nami delili razmišljanja o mladosti ter zreli starosti. Napisali so ogromno zanimivih in hudomušnih mnenj.

Slika 3: Predstavitev izdelkov

na razstavi vseh del, v članku pa prilagamo nekaj fotografij najbolj domiselnih stripov.

Učenci so svoja razmišljanja predstavili v zadnji tretjini 2. šolske ure. Pri predstavitvi pesmi so z bučnim aplavzom nagradili interpretacije pesmi, kar je glavni poudarek slam poezije.

RAZSTAVA IZDELKOV

V vitrini pred šolsko knjižnico smo razstavili vse izdelke učencev, najbolj domiselne pa smo izpostavili. Izbor najboljših prispevkov so opravili učenci, saj so z bučnim ali tihim aplavzom sporočili svojo oceno sošolcem. Razstavo so si sedmošolci z zanimanjem ogledali, prav tako je pritegnila tudi učence drugih oddelkov.

ODZIVI UČENCEV, STARŠEV TER DEDKOV IN BABIC NA PROJEKT RASTEM S KNJIGO

Dve šolski uri, ki smo ju namenili nacionalnemu projektu v okviru ur KIZ-a, sta učencem hitro minili. Vsebina in potek sta bila dinamična in zanimiva. Učenci so zavzeto sodelovali in svoja razmišljanja v dokaj skopo odmerjenem času čudovito izrazili v likovnih podobah stripa ter pesmih in drugih literarnih razmišljanjih.

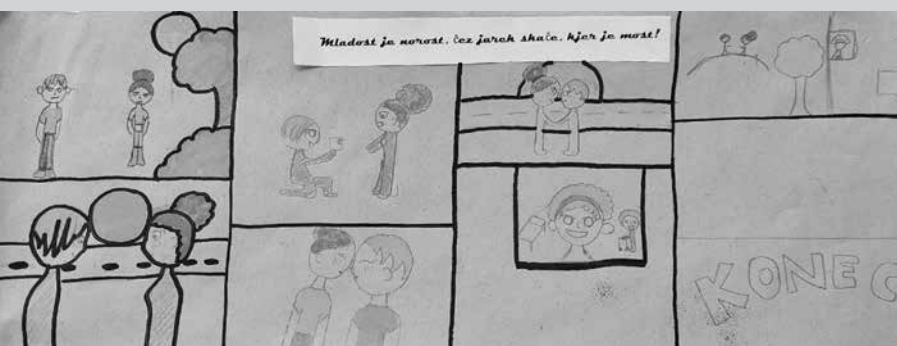
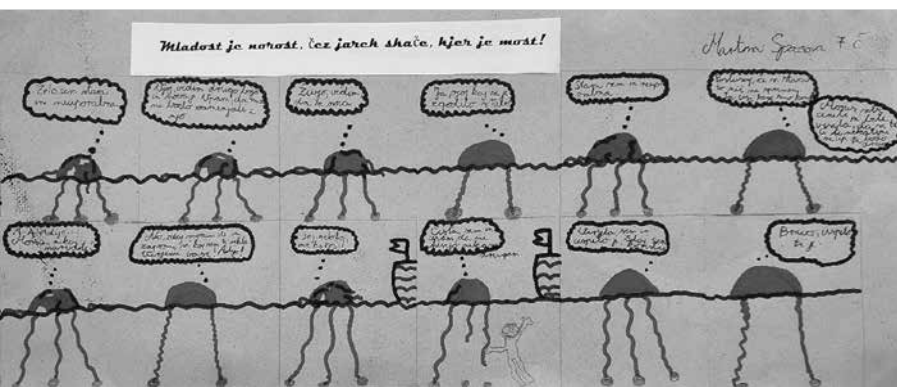
Kar četrtnina jih je nagovorila svoje starše ali dedke in babice, da so sodelovali in z nami delili razmišljanja o mladosti ter zreli starosti. Napisali so ogromno zanimivih in hudomušnih mnenj, v nadaljevanju izpostavljam le peščico:

»Vse bolj zaupamo vase, vse bolj cenimo svoj prosti čas in zdravje. Otroci so naš zaklad.«

»Kako se naučiš peljati kolo, kako se zamenja avtomobilska guma in kako se šiva in kako je, ko se zbodeš s šivanko ...«

»Da se kmalu postaviš na lastne noge!«
(babica)

»Ko si starejši, bolj razmišljaš o vsem in bolj odgovorno ravnaš.«

Sliki 4 in 5: Izdelki (stripi) učencev 7. r. na prebrane zgodbe

Izobrazba je pomembna. Ne zaradi boljše službe, temveč zaradi širine, ki ti jo da, da lahko z več razumevanja in znanja odrinemo v svet. K temu veliko dodajo tudi knjige. Zato berite, berite, berite!

»Da je za doseganje cilja potrebno vztrajati in se truditi.«

»Z leti ugotoviš, da si se velikokrat preveč obremenjeval zaradi nepomembnih reči in da preprosto vsem ne moreš ugoditi ...«

»Sprejmimo vse tisto, česar ne moremo spremeniti ...«

»Izobrazba je pomembna. Ne zaradi boljše službe, temveč zaradi širine, ki ti jo da, da lahko z več razumevanja in znanja odrinemo v svet. K temu veliko dodajo tudi knjige. Zato berite, berite, berite!«

»Vrednotim, kaj je pomembno. V prvi vrsti ostati človek.«

In nekaj odgovorov o njihovih mladostnih željah:

»Da bi postala zelo dobra poslovna ženska, vendar je bilo drugače. Zadoljila sem se kot prodajalka.«

»Imeti srečno in zdravo družino.«

»Postati profesionalni kolesar!«

»Da bi oče iz Libije prinesel opico.«

»Da si bom hitro našel punce!« (dedek)

»Da dokončam faks, da najdem službo in da se poročim in dobim otroke!«

»Da postanem nekdo, ki bo zadovoljen sam s seboj, srečen, uspešen ...«

»Da bi veliko potovala ...«

»Mislim, da sem mislila, da bi se mi lahko zgodilo, da mi bo kdo izpolnil kakšno željo. Zdaj vem, da si jo lahko izpolnim samo sama.«

»Želel sem postati pilot. No, to se ni zgodilo, sem pa zadovoljen dedek.«

»Sanjala sem, da bom postala učiteljica in da bom imela tri otroke. Sanje so se mi skoraj povsem uresničile, saj sem

mama dveh krasnih deklet in njuna učiteljica za življenje.«

»Želela sem si, da bi bilo vse popolno. To se k sreči ni uresničilo.«

MNENJE RAZREDNIČARKE SEDMOŠOLCEV UČITELJICE SLOVENSKEGA JEZIKA O KNJIGI JAZ SEM ANDREJ

»Mladinsko leposlovno delo Jaz sem Andrej je nadvse dragoceno z vidika številnih motivov, ki kar kličejo k aktualizaciji in poglobljeni diskusiji z našimi najstniki.

Je tudi fantom pomemben zunanji videz? Kdaj priznajo, da imajo težave s svojo samopodobo? Kako najstniki doživljajo ločitev in z njo povezane velike življenjske spremembe, kot je npr. menjava šole in spoznavanje novih prijateljev, simpatij ... Na subtilen način se ponazarja pot od prijateljstva, simpatije do ljubezni, ki je »okronana« s prvimi izkušnjami v spolnosti. Iskanje ljubezni pa ni zahtevno le za mlade – tudi odrasli imajo ob tem nemalo dilem. Zdi se, da je v vsem tem kaosu, ki ga doživljata Andrej in njegova mama, najbolj uravnotežena, izkušena, modra in odkrita prav najstarejša književna oseba – babica.«

ZAKLJUČEK NACIONALNEGA PROJEKTA NA NAŠI ŠOLI

Kot je ugotovila avtorica Ručigaj (2017), morajo biti knjige iz projekta Rastem s knjigo skrbno izbrane in takšne, da učencem nudijo dovolj možnosti za razmišljanje, za debate s sovrstniki ter za pogovor s starši in z učitelji. Zato smo veseli, da smo na naši šoli našli kompromis med izbranimi darilnima knjigama, namenjenima sedmošolcem. Medgeneracijsko povezovanje in sodelovanje je bila rdeča nit,

ki je obarvala letošnji projekt, saj je ta tema prisotna tako v obeh darilnih knjigah. Čas nas spremlja od rojstva do konca naše poti. In kljub temu da je spolzek, izmuzljiv in neoprijemljiv, oblikuje naša življenja. Učenci so uživali ob razmišljanjih, kako nam čas kroji življenja, prav tako je bilo prijetno prebirati mnenja staršev ter starih staršev.

Učencem smo v projektu skozi odlomke predstavili dve že omenjeni knjigi, ki bi morda ostali spregledani. Ob tem so spoznali tudi oba avtorja. V sproščenem vzdušju so predstavili svoja razmišljanja v obliki pesmi, pripovedi, mnenj in likovne upodobitve (stripa). Naj navedemo, da so učenci dve uri preživeli v knjižnici, kar je svojevrstno doživetje, saj so vrata knjižnice v času epidemije (in še dlje) za učence ostajala bolj ali manj zaprta.

Najbolj izvirna razmišljanja smo nagradili s knjižnimi nagradami, prav tako smo nekaterim staršem in starim staršem poslali knjižne nagrade, ki so nam jih podarile slovenske založbe.

S COBISS-om so se učenci seznanili že pri uri KIZ-a decembra, zato se tokrat temu nismo posvečali. Epidemija (oz. ukrepi za preprečevanje širjenja okužbe z virusom) je tudi letos preprečila obisk splošne knjižnice, kar pa bomo zagotovo nadoknadili v prihodnjih mesecih sprostitev ukrepov.

Veseli smo, da smo projekt Rastem s knjigo izpeljali tudi v šolskem letu 2021/2022 in sodeč po odzivih učencev je bilo druženje z obema knjigama prijetno in navdihujoče. Menimo, da je opisan potek projekta obogatil naše delo in delo učencev, saj je nadpovprečno uspelo medgeneracijsko povezovanje (učenci so vzpostavili stik – telefon, pismo, Skype, Viber ...) s svojimi starimi starši, ki živijo v oddaljenih krajih po Sloveniji in zunaj nje. Učenci so bili uspešni tudi pri poustvarjanju ter dodatno motivirani za branje leposlovja. Beležimo povečano izposojlo dela Jaz sem Andrej.

Projekt Rastem s knjigo nas vsako leto bolj navdihuje in bogati, saj učence in njihove starše nagovarja in pritegne vsebina izbranih del in krog povezovanja s šolo ter knjižnico se s tem čudovito nadgradi. ●

Viri in literatura

Javna agencija za knjigo (21. 2. 2022). *Rastem s knjigo*. <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo>.

Ručigaj, K. (2017). Kako v učnem procesu uporabiti knjigo iz projekta Rastem s knjigo. *Slovenščina v šoli*, 20(1), 39–44.

Slam Poezija (2021). Dostopno na: http://www.talentiran.si/index.php?option=com_content&view=article&id=3065&catid=140&Itemid=622 (28. 11. 2022).

Sušec, Z., Žumer, F. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo.

VESNA JANEŽIČ, univ. dipl. bibliotekarka in prof. teologije ter specialistka zakonske in družinske terapije, zaposlena na Osnovni šoli Toma Brejca Kamnik.

Naslov: Osnovna šola Toma Brejca Kamnik, Šutna 39, 1241 Kamnik

E-naslov: vesna.janezic@guest.arnes.si